

P+
SPECIAL

Jaargang 19
Week 47 | 2020

De Covid-19-crisis
wereldwijd

Vangnet voor meest
kwetsbaren

Sociale dialoog verzacht coronacrisis

Zachte landing

In veel landen zijn werknemers sinds het uitbreken van het coronavirus tussen de wal en het schip geraakt: bedrijven moeten sluiten, betalen lonen niet door of bieden geen compensatie. Voedselhulp en financiële hulp vanuit de overheid bereikt vaak niet alle werknemers. Het gevolg is simpelweg honger. Onafhankelijke vakbonden doen met steun van onder meer Mondiaal FNV hun best de meest kwetsbare mensen te bereiken. Door het starten van een sociale dialoog en het geven van voorlichting wordt geprobeerd de klappen van de pandemie op te vangen. In sommige landen lukt dit buitengewoon goed.

In Myanmar en Ethiopië zijn goede voorbeelden te vinden van hoe sociale dialoog resulteerde in een vangnet voor werknemers. In Peru geloven werknemers en werkgevers zelfs meer in elkaar dan in de overheid, en weten de partners gezamenlijk de klappen van de pandemie redelijk op te vangen. Bij gebrek aan een krachtige overheid zoeken in Libanon vakbonden en ngo's elkaar ook op. Een samenwerking die leidt tot betere opvang. Voor Mondiaal FNV is het stimuleren van de sociale dialoog in ontwikkelingslanden met onafhankelijke vakbonden een belangrijk speerpunt.

Karen Brouwer, *managing director* van Mondiaal FNV, is blij met de goede voorbeelden. "Dit is natuurlijk waar het om gaat, en waar we al jaren aan werken. Dat de sociale dialoog op bedrijfs-, sector- en nationaal niveau van ontstellend belang is voor de ontwikkeling van een land en voor het veiligstellen van de sociale zekerheid voor de werknemers. Je ziet dat in landen waar dit goed op orde is de economie zich voorspoediger herstelt. En je ziet dat bedrijven die gewend zijn aan een sociale dialoog, de veiligheidsmaatregelen tegen Covid-19 beter op orde hebben. Omdat ze al een basis van overleg met de bonden hadden en meteen toen het crisis werd met elkaar rond de tafel konden gaan zitten. Voor beiden pakt dit goed uit. Daardoor heb je geen verliezers."

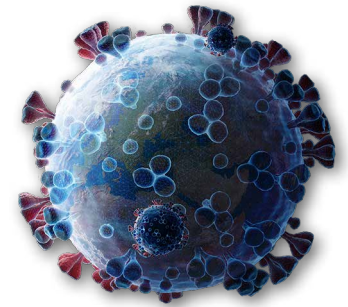
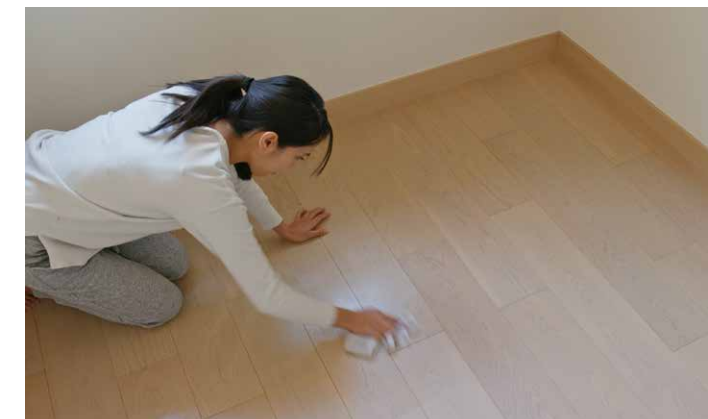
De internationale vakbeweging ITUC hamert de laatste tijd op herstel van het sociaal contract: sociale zekerheid voor werknemers garandeert een solide economie. De FNV stuurde samen met VNO/NCW en MKB Nederland in juli een brief aan de Nederlandse ministers Blok en Kaag met het dringende verzoek het budget voor ontwikkelingssamenwerking op peil te houden. "Zonder toeleveranciers kunnen bedrijven tegenwoordig geen producten meer in de mondiale markt zetten", licht Brouwer toe. "Wat elders gebeurt, krijgt ook hier z'n weerslag. Ontslagen werknemers zonder vangnet kunnen geen producten meer kopen. Met onze voorbeelden voorkom je dat een economie vastloopt."

Libanese dienstmeisjesbond werkt sinds pandemie veel samen

Libanezen hebben veel aan hun hoofd. Niet alleen vanwege de economische malaise waarin het land al ruim een jaar verkeert, of de ontregelende Covid-19 maatregelen. De ontploffing op 4 augustus in de haven van hoofdstad Beirut bleek eveneens een aanslag op de bestaanszekerheid van de bevolking. Ook vele buitenlandse huishoudelijk medewerkers die in Libanon werken, verloren huis en haard, kregen van hun werkgever een ticket naar huis, of werden zonder pardon gedropt voor de deur van de ambassade van hun land. De International Domestic Workers Federation (IDWF) is actief in Beiroet, met steun van onder meer Mondiaal FNV. Al kan de organisatie daar niet als vakbond functioneren, vertelt regionaal coördinator Lara Nuwayhid. "We zijn hier niet erkend als vakbond, maar doen ons best zoveel mogelijk huishoudelijk medewerkers te bereiken."

Naar schatting van de internationale arbeidsorganisatie ILO huisvest Libanon zo'n 250 duizend huishoudelijke hulpen uit het buitenland. "We werken met verschillende groepen samen", legt Nuwayhid uit. "Vaak zijn dit informele groepen, die elkaar bijvoorbeeld van kerkdiensten kennen." Deze huishoudelijke medewerkers vallen onder het Kafala-systeem, waardoor alle ongeschoolde migranten een 'sponsor' moeten hebben, meestal hun werkgever. Deze werkgever is verantwoordelijk voor de migrant, neemt hun paspoort in en bepaalt of en wanneer zij of hij naar huis mag keren. Een vorm van moderne slavernij die soms tot extreme uitwassen leidt. "Sinds de economische crisis vorig jaar inzette, hebben velen geen salaris ontvangen, terwijl ze wel doorwerken. De migranten die bij hun ambassades zijn gedropt, hebben vaak geen paspoort meegekregen, zodat terugkeer wordt bemoeilijkt. Toen de pandemie uitbrak, sloten veel luchthavens. De geluvsogels die wel naar huis konden, moesten vaak zelf een coronatest en veertien dagen quarantaine betalen, wat ze gewoon niet kunnen."

Sinds Covid-19 werkt IDWF samen met andere arbeids- en mensenrechtenorganisaties. "Die samenwerking is geïntensiveerd na de explosie. We schrijven gezamenlijk brieven aan ministers, bijvoorbeeld met een verzoek tot opheffing van de boete voor het ontbreken van een paspoort. We coördineren acties bij ambassades om de hulp sneller op gang te krijgen. We verwijzen huishoudelijk medewerkers die medische hulp nodig hebben naar Artsen zonder Grenzen. En we hebben op lokaal niveau fondsen opgericht voor hun eerste nood. Bij het ministerie van Arbeid hebben we met succes gelobbyd voor een nieuw standaardcontract waarmee huishoudelijk medewerkers meer rechten hebben gekregen, zoals een dag per week vrij, geen paspoort-inname en het wettelijk minimumloon. We zijn er nog niet, maar het is een stap in de goede richting."

Ethiopische bloemenbranche bloeit weer op

In maart zijn er in Ethiopië miljoenen bloemen weggegooid. Covid-19 zorgde voor massale sluiting van internationale luchthavens, zodat de bloemen lange tijd niet naar importerende landen konden worden gevlogen. Tot eind augustus gold in Ethiopië de noodtoestand. Maar deze maatregel was wel een *lifesaver* voor de werknemers, zegt afdelingshoofd Gadissa Dessalegn van de agrarische vakbond NFFPFATU. "Want de regering verbood tijdens de noodtoestand werknemers te ontslaan. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt om werknemers te beschermen. Vervoerders mochten niet meer dan 50 procent van de reizigers vervoeren; zij reden daarom vaker. Ook hebben we een werkvloerprotocol afgesproken in het tripartiete overleg, dat leidend is voor de bedrijven. Werkgevers dienen ontsmettingsmiddelen en andere beschermende middelen te verstrekken, zoals mondkapjes. Ook moeten er wasruimtes beschikbaar zijn."

Onder de noodtoestand zijn de salarisverhogingen en bonussen, maar ook de cao-onderhandelingen met een jaar opgeschort. De vakbond had het in deze tijd druk met bemiddelen. "We moesten bij elf kwekers ingrijpen toen ze probeerden om toch werknemers te ontslaan", vertelt Dessalegn. "Bij twaalf bloemenbedrijven, die salarisbetalingen hadden opgeschort, hebben we het management weten te overtuigen om alsnog de salarissen te betalen. Dat lukte steeds via een sociale dialoog." Directies van vijf andere kwekerijen probeerden kaderleden te ontslaan die hun werkgever aanspraken op nalatigheid rondom het werkvloerprotocol. "We hebben deze ontslagen weten te voorkomen", zegt Dessalegn. Hij probeert zoveel mogelijk zaken telefonisch te regelen, maar soms moet hij toch op pad. Zo moest hij onlangs helpen om een vakbondslid uit de gevangenis te halen. "Dit kaderlid had met andere werknemers een staking georganiseerd en wist niet dat dit onder de huidige noodtoestand verboden is." Dessalegn gelooft dat zijn vakbond sinds het begin van de coronacrisis tussen de vijftien- en twintigduizend ontslagen in de bloemensector heeft weten te voorkomen.

De bloemenmarkt in Ethiopië is inmiddels letterlijk weer opgebloeid. "Toen de grenzen weer opengingen, evenals de vliegvelden, draaide de bloemenmarkt al snel op volle capaciteit", legt Dessalegn uit. "Bloemenkwekers kregen overheidsleningen en belastingvoordelen. Inmiddels gaat het zo goed, dat productie en verkoop met 80 procent is toegenomen in vergelijking met de situatie voor de pandemie. Deels komt dit doordat passagiersvliegtuigen op dit moment ook goederen vervoeren, waaronder bloemen. Daarnaast zijn er meer ziekenhuisopnamen en sterfgevallen, die de vraag naar bloemen verhogen. Dit herstel van de bloemenmarkt is voor ons het sein om de cao-onderhandelingen weer te hervatten en hogere lonen te eisen. Bij verschillende kwekers is dit inmiddels al gelukt." >

Vakbonden in Myanmar worden gehoord

Overleg Peruaanse werkgevers en werknemers blijft sterk

In een land waar 30 procent van de bevolking onder de armoedegrens leeft, zijn de economische gevolgen van de pandemie extra schrijnend. Maar Peru heeft in elk geval een goed functionerend overleg tussen werkgevers en werknemers, mede dankzij Mondiaal FNV en DECP, de internationale poot van VNO/NCW. Nu is al zichtbaar dat waar die sociale dialoog goed loopt, de klappen van de pandemie het minst hard aankomen. Sinds het uitbreken van Covid-19 is het aantal informeel werkenden (kleine zpp'ers die leven van straatverkoop en andere diensten) in Peru van 70 naar 80 procent gestegen, vertelt Samuel Machacuay, consultant voor Mondiaal FNV. "Als iemand z'n baan verliest, is er hier geen uitkering. Tot nu toe is al 40 procent van de formele banen verloren gegaan. Het is dus belangrijk om weer zo snel mogelijk aan het werk te gaan. Dan ligt de verkoop van kleine producten, die gemakkelijk van straat naar straat gebracht kunnen worden, voor de hand."

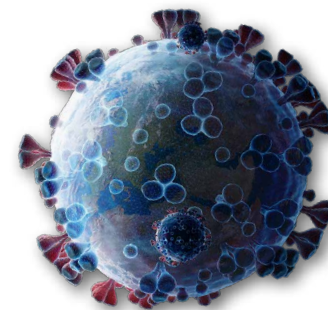
Vooral de sectoren toerisme en horeca zijn zwaar getroffen door de coronamaatregelen, maar ook de bouw en de dienstverlening, waaronder huishoudelijke hulpen. Machacuay: "Zij krijgen alleen betaald als ze werken. Tijdelijke contracten zijn niet vernieuwd." Werknemers met een vast contract staan voor hele andere uitdagingen. Toen op 15 maart een strenge lockdown inging en bedrijven noodgedwongen hun deuren sloten, verordonneerde de overheid dat ze hun werknemers moesten doorbetalen. Betaald verlof dat echter als een lening geldt."

Die moeizame verhouding met de regering hebben de vakbonden allermist met een groot aantal werkgevers. "Ze trekken gezamenlijk op in deze crisis", zegt Machacuay. "Een transnationaal glasbedrijf verstreekte zuurstofapparaten aan de vakbond, waaraan in sommige delen van het land een groot tekort heerst. Mondelez Peru kocht in mei zelf testen voor zijn werknemers, omdat die bijna niet te krijgen waren. In sommige bedrijven zijn afspraken gemaakt dat terugbetaling van de lonen over langere tijd wordt uitgesmeerd. Je ziet dat daar waar overleg is tussen werknemers en werkgevers meer banen zijn behouden en betere veiligheidsprotocollen zijn ingevoerd."

In de nog jonge, gemankeerde democratie van Myanmar bestaat sinds 2015 al wel een sociale dialoog. Boven verwachting functioneert het overleg zelfs als een van de beste in de regio Zuidoost-Azië, zo bleek onlangs uit een rapport van de Amerikaanse Cornell University. Mondiaal FNV, in samenwerking met de Australische arbeidsorganisatie Apheda, steunt de Myanmarese vakcentrale MICS onder andere op het versterken van deze dialoog. Het is in deze tijd van Covid-19 geen overbodige luxe.

"Het tripartiete overleg gaat nu vooral over sluiting en heropening van de fabrieken", vertelt Wulan Dari, landendirecteur Myanmar van Apheda. "Ook over maatregelen om besmetting met het virus te voorkomen en alle gevolgen die dit heeft voor werknemers." Zo gaven de bonden al in maart aan dat sommige fabrieken tijdelijk moesten sluiten om de werkvloer te herschikken en veiliger te maken tegen besmetting. Op verzoek van de vakbonden zijn in de afgelopen maanden 114 fabrieken geïnspecteerd op mogelijk gevaarlijke werkomstandigheden. Bij tijdelijke sluiting werden lonen aan de werknemers gecompenseerd, veelal dankzij de bonden. "Er is een speciaal fonds opgericht om de gevolgen van Covid-19 financieel te dekken", legt Dari uit. "Het loopt niet altijd perfect. Zoals in april toen de eerste fabrieken moesten sluiten en de werknemers pas in mei hun financiële compensatie ontvingen. Maar de overheid is transparant in wat ze doet. Ook de werkgevers werken en praten mee, al is ook dit soms een strijd."

Tussen maart en mei vonden er massaontslagen plaats vanwege sluiting van fabrieken. Werknemers hadden bovendien geklaagd over het gebrek aan maatregelen tegen besmetting van het virus. Werkgevers op hun beurt beschuldigden vijftien vakbondsleiders van het organiseren van openbare bijeenkomsten, iets dat via een tijdelijke wet door de overheid verboden was. "Ook dit was onderwerp van het tripartiete overleg. Vakbonden hebben hun bezorgdheid geuit over de wetten die hun vrijheden aan banden legden. De overheid beloofde hiernaar te kijken. Uiteindelijk hebben werknemers en werkgevers hun klachten over en weer ingetrokken en zijn er maatregelen genomen om de werkomstandigheden veiliger te maken zodat de fabrieken weer open konden. De vakcentrale MICS zorgde ervoor dat 3500 werknemers hun banen terugkregen. 3100 ontslagen werknemers zijn gecompenseerd." Waarom werkt de sociale dialoog juist in dit land zo goed? Dari: "Dat komt waarschijnlijk omdat het ministerie van Arbeid bereidwillig is om te leren. Over arbeidsinspecties, goede Arbeidswetten, eerlijke lonen... Ze willen ook graag een goede rol spelen tussen werknemers en werkgevers. Vakbonden worden door hen gehoord, dat is belangrijk." ■

Website

+ [Mondiaal FNV](#)

+ TEKST ASTRID VAN UNEN + FOTOGRAFIE DEPOSITPHOTOS + ART DIRECTION BUREAU
BOUDEWIJN BOEREN STUDIO 10 + UITGEVERIJ ATTICUS BV + [WWW.P-PLUS.NL](#)